

Навчальний посібник

з дисципліни

“ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРАВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ”

ПІДГОТОВЛЕНИЙ

Тетяна Комарова

експертка Проєкту ЄС "Право-Justice", завідувачка кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, докторка юридичних наук, професорка

Тетяна Анакіна

експертка Проєкту ЄС "Право-Justice", доцентка кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидатка юридичних наук

Публікація підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є виключною відповідальністю авторів і необов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Funded by
the European Union

PRAVO-JUSTICE

**EXPERTISE
FRANCE**
GROUPE AFD

ЗМІСТ

ТЕМА 01.	Основоположні права в системі цінностей Європейського Союзу	4
ТЕМА 02.	Хартія ЄС про основоположні права	7
ТЕМА 03.	Інституційно-правовий механізм забезпечення та захисту основоположних прав у ЄС	10
ТЕМА 04.	Судовий захист основоположних прав у ЄС	13
ТЕМА 05.	Повага до людської гідності у праві ЄС	16
ТЕМА 06.	Повага до приватного і сімейного життя у праві ЄС	19
ТЕМА 07.	Захист персональних даних у праві ЄС	22
ТЕМА 08.	Свобода вираження поглядів та право на інформацію у праві ЄС	25
ТЕМА 09.	Рівність та заборона дискримінації у праві ЄС	28
ТЕМА 10.	Громадянство ЄС. Основні права громадян ЄС	31
ТЕМА 11.	Міграційні права громадян третіх країн і право на притулок у праві ЄС	34
ТЕМА 12.	Право на працю в праві ЄС	37
ТЕМА 13.	Право на охорону здоров'я та захист прав споживачів у праві ЄС	40
ТЕМА 14.	Права вразливих категорій осіб у праві ЄС	43
ТЕМА 15.	Права осіб у сфері кримінальної та цивільної юстиції	46
ТЕМА 16.	Основоположні права ЄС і Україна	49

Тема 01.

ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРАВА В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Яке місце займають основоположні права в системі цінностей ЄС згідно зі ст. 2 ДЄС?
2. Якою є роль ЄС у системі міжнародного захисту прав людини на глобальному (універсальному) та регіональному рівнях?
3. Як відбувалося становлення права ЄС у сфері захисту прав людини? Яка установа ЄС стала локомотивом розвитку права Європейського Союзу у цій царині?
4. Яким чином право ЄС у сфері прав людини співвідноситься з нормами міжнародного права, зокрема з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та іншими міжнародними договорами?
5. Що є найважливішим джерелом права ЄС у сфері прав людини?

Марія – громадянка Іспанії, яка переїхала до Угорщини за програмою мобільності ЄС, щоб працювати у державному університеті. Вона активно бере участь у громадському житті, публікує пости в соціальних мережах, де критикує уряд Угорщини за обмеження свободи ЗМІ, втручання в незалежність суддів та дискримінацію ЛГБТ+ осіб.

Незабаром після цих публікацій, університет односторонньо розірвав з нею контракт, посилаючись на “несумісність з цінностями установи”. Крім того, національний міграційний орган відкликав її дозвіл на проживання, мотивуючи це “порушенням громадського порядку”.

Марія подає скаргу до національного суду, стверджуючи, що було порушено її основоположні права, гарантовані правом ЄС.

1. Проаналізуйте, які саме основоположні права Анни потенційно були порушені.
2. Яке значення має Хартія ЄС про основоположні права у цій справі? Чи підпадають дії державного університету та органів влади Угорщини під сферу застосування Хартії?
3. Яке місце мають основоположні права у системі цінностей ЄС відповідно до ст. 2 ДЄС?
4. Чи може держава-член ЄС обґрунтовано обмежувати такі права? Які умови висуває Хартія ЄС у ст. 52 щодо цього?
5. Які механізми в праві ЄС передбачені для захисту основоположних прав у випадку їхнього порушення державами-членами?

- Judgment of 18 June 2020, European Commission v Hungary, C-78/18, EU:C:2020:476
- Judgment of 17 December 2020, Commission v Hungary, C-808/18, EU:C:2020:1029

письмова аналітична записка (до 1000 слів)
або усна доповідь (10 хвилин).

НОТАТКИ: _____

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

1. Основоположні права як складова європейської ідентичності: аналіз ст. 2 ДЕС.
2. Роль Хартії ЄС про основоположні права у зміцненні спільних цінностей Європейського Союзу.
3. Баланс між основоположними правами та національним суверенітетом держав-членів ЄС
4. ЄС як спільнота цінностей: чи існують ефективні механізми захисту прав людини у випадках порушень з боку держав-членів?
5. Конфлікт цінностей: коли національна ідентичність стикається з основоположними правами ЄС.

ТЕСТИ

- 1. Який документ містить перелік фундаментальних прав, які визнає та гарантує Європейський Союз?**
 - A. Європейська конвенція з прав людини;
 - B. Хартія ЄС про основоположні права;
 - C. Договір про ЄС;
 - D. Договір про функціонування ЄС.
- 2. Яка установа ЄС відіграє ключову роль у тлумаченні змісту фундаментальних прав у праві ЄС?**
 - A. Європейська Рада;
 - B. Європейський Парламент;
 - C. Суд справедливості Європейського Союзу;
 - D. Рада ЄС.
- 3. Який принцип найтісніше пов'язаний із ефективним забезпеченням основоположних прав у ЄС?**
 - A. Принцип субсидіарності;
 - B. Принцип відкритості ринку;
 - C. Принцип верховенства права;
 - D. Принцип пропорційності.
- 4. Яке значення має концепція поваги до фундаментальних прав у зовнішній політиці ЄС?**
 - A. Вона має декларативний характер;
 - B. Вона є інтегрованою як обов'язкова умова співпраці у відносинах з третіми країнами;
 - C. Вона створює зобов'язання виключно для країн-сусідів ЄС;
 - D. Вона не використовується у зовнішніх відносинах ЄС.
- 5. Які зміни відбудуться у системі захисту фундаментальних прав у разі приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод?**
 - A. Будуть запроваджені додаткові гарантії захисту прав, якщо вони порушуються Європейським Союзом;
 - B. ЄСПЛ отримає повноваження переглядати рішення Суду ЄС;
 - C. Суд справедливості ЄС повністю замінить ЄСПЛ у справах, які пов'язані із правами людини у державах-членах ЄС;
 - D. ЄСПЛ повністю замінить Суд справедливості ЄС у справах, які пов'язані із правами людини у державах-членах ЄС.

Тема 02.

ХАРТІЯ ЄС ПРО ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРАВА

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Яке місце в ієрархії джерел права ЄС займає Хартія ЄС про основоположні права?
2. Чому Хартія ЄС про основоположні права вважається найважливішим джерелом у сфері прав людини у праві ЄС?
3. Якою є структура Хартії та які фундаментальні права вона захищає?
4. У яких випадках застосовується Хартія? Якими є особливості її застосування?
5. Який взаємозв'язок існує між Хартією ЄС та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод?

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Фабула справи:

М., 54-річна громадянка держави-члена ЄС, фермерка, бажає подати заявку на отримання грошової компенсації за програмою дострокового припинення сільськогосподарської діяльності, яка фінансується Європейським Союзом у рамках спільної аграрної політики Європейського Союзу. Мета цієї програми полягає у тому, щоб заохотити літніх аграріїв остаточно припинити сільськогосподарську діяльність раніше, ніж це зазвичай відбувається, та сприяти структурним змінам у сільському господарстві з метою покращення економічної життєздатності господарств. Процедура надання підтримки регулюється державами-членами ЄС.

Однією з умов, передбачених відповідним нормативним актом Європейського Союзу, є те, що на момент подання заявки зацікавлена особа не повинна досягти “загального пенсійного віку”, який визначається на основі положень національного пенсійного законодавства держави-члена, громадянином якої є ця особа. У відповідних положеннях національного права передбачено, що “загальний пенсійний вік” для чоловіків і жінок становить 60 років. Водночас цей вік є нижчим для жінок за наявності дітей. Зокрема, за кожну дитину передбачено зниження пенсійного віку на 3 роки. Як зазначається у преамбулі національного закону про пенсійне забезпечення, такий привілей спрямований на надання додаткової підтримки жінкам, які традиційно у цій державі-члені беруть основний тягар відповідальності за дітей у порівнянні із чоловіками.

М. було відмовлено у наданні грошової компенсації, оскільки на момент подання заявки вона як мати двох дітей досягла пенсійного віку за законодавством країни її громадянства. На її думку, такий національний закон порушує її право на отримання грошової компенсації за програмою ЄС і є проявом дискримінації. Вона вважає, що якби вона була чоловіком, то, відповідно, не досягла пенсійного віку і відтак мала би право на пенсію.

Важливо зауважити, що за рік до звернення з заявкою про отримання грошової допомоги, ЄСПЛ розглянув справу проти цієї держави-члена про дискримінацію за ознакою статі за ідентичними положеннями пенсійного зако-

нодавства. Суд визнав, що такий законодавчий підхід не є порушенням ст. 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, оскільки є законним, пропорційним та має легітимну мету, аби “компенсувати фактичну нерівність та труднощі, що виникають через поєднання традиційної ролі матері та працівника”.

М. подала позов до національного суду, який призупинив провадження у справі і звернувся за преюдиційним роз’ясненням до Суду справедливості.

Питання:

1. Чи підпадає вказана справа під сферу дії Хартії ЄС?
2. Якщо ситуація охоплюється сферою дії Хартії ЄС, які саме положення Хартії ЄС застосовні у цій справі?
3. Як співвідноситься за юридичною силою Хартії ЄС та національний закон держави-члена ЄС у сфері пенсійного забезпечення?
4. Якщо Суд справедливості визнає, що положення національного закону не відповідають Хартії ЄС, яке рішення має ухвалити національний суд?
5. Чи зобов’язаний Суд справедливості ЄС слідувати рішенням ЄСПЛ, який раніше розглянув питання про відповідність ідентичної норми національного закону Конвенції та не виявив порушення?

Опорні справи:

- Judgment of 11 April 2013, Soukupová, C-401/11, EU:C:2013:223

Формат виконання:

письмова аналітична записка (до 1000 слів) або усна доповідь (10 хвилин).

ТЕМИ ЕСЕ

1. Хартія ЄС як ключовий інструмент захисту прав людини у праві ЄС.
2. Правовий статус Хартії ЄС: декларація цінностей чи юридично зобов'язуючий документ?
3. Хартія ЄС та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: конфлікт чи взаємодоповнення?
4. Чи достатньо положень Хартії ЄС для ефективного захисту прав студентів?
5. Чи потребує Хартія оновлення: виклики цифрової епохи та нові фундаментальні права.

ТЕСТИ

1. Яке з вказаних тверджень щодо юридичної сили Хартії ЄС є ПРАВИЛЬНИМ?

- A. Хартія ЄС має найвищу юридичну силу у праві ЄС, у тому числі пріоритет над Договором про ЄС і Договором про функціонування ЄС;
- B. Хартія ЄС має рівну юридичну силу з Договором про ЄС і Договором про функціонування ЄС;
- C. Договір про ЄС та Договір про функціонування ЄС мають вищу юридичну силу, ніж Хартія ЄС;
- D. Конституція держави-члена має вищу юридичну силу, ніж Хартія ЄС.

2. За яким критерієм систематизовані фундаментальні права у Хартії ЄС?

- A. за поколіннями прав людини;
- B. за важливістю у правовій системі ЄС;
- C. за цінностями, які захищаються ЄС;
- D. за рівнем захисту фундаментальних прав.

3. Яке із вказаних прав НЕ захищається Хартією ЄС?

- A. право на життя;
- B. право на вільні вибори;
- C. право на належне врядування;
- D. право на справедливий суд.

4. У яких випадках застосовується Хартія ЄС у межах національного правопорядку держави-члена?

- A. Завжди, коли порушено права людини.
- B. Виключно у разі розгляду справи національним судом, якщо предмет справи охоплюється сферою дії права ЄС.
- C. Завжди, у разі імплементації державою-членом права ЄС або коли вони мають обов'язок це зробити;
- D. Виключно у разі порушення державою-членом своїх зобов'язань.

5. Які установи Європейського Союзу зобов'язані застосовувати Хартію ЄС?

- A. Європейський Парламент;
- B. Європейська Комісія;
- C. Суд справедливості ЄС;
- D. Усі вищевказані.

НОТАТКИ: _____

Тема 03.

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ У ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому полягає різниця між загальними та спеціальними гарантіями захисту прав у системі ЄС?
2. Які повноваження має Комітет Європейського Парламенту з громадянських свобод, правосуддя та внутрішніх справ (LIBE)?
3. У чому полягають функції Робочої групи з прав людини Ради ЄС?
4. Які інструменти Комісія може використати при порушенні державою-членом основоположних прав?
5. Яку юрисдикцію має Суд справедливості ЄС у сфері основоположних прав?
6. Хто може звертатися до Європейського Омбудсмена і з яких питань? Який порядок розгляду скарг Європейським Омбудсменом?
7. Які види актів може видавати Агенція ЄС з основоположних прав?
8. Яким чином забезпечується взаємодія між національними органами та інституціями ЄС у сфері прав людини?
9. Яке значення мають незалежні національні правозахисні установи для реалізації Хартії на національному рівні?

У 2025 році Європейська Комісія отримала низку скарг щодо системного порушення прав осіб, які шукають притулку, у державі-члені X. Правозахисні організації стверджують, що порушення стосуються не лише умов утримання в пунктах прийому, а й відсутності ефективного розгляду заяв на надання статусу біженця. Водночас держава X обґрунтовує свої дії міркуваннями національної безпеки та перевантаженням компетентних національних органів.

До проблеми залучено декілька інституцій ЄС. Комітет Європейського Парламенту з громадянських свобод, правосуддя та внутрішніх справ ініціює слухання щодо ситуації. Європейська Комісія готує доповідь про дотримання Хартії ЄС про основоположні права та розглядає можливість відкриття провадження про порушення. Європейський Омбудсмен починає окреме розслідування. Представники Європейського агентства з основоположних прав публікують висновки польових досліджень. У сфері зовнішньої політики Спеціальний представник із прав людини ЄС виступає із заявою на міжнародному форумі, наголошуючи на необхідності дотримання стандартів ЄС навіть у кризових обставинах.

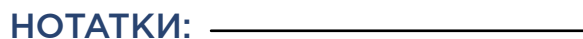
1. Оцініть, які механізми ЄС у сфері захисту основоположних прав були активовані в цій ситуації.
2. Опишіть повноваження кожного із зазначених органів у контексті наведеного кейсу.
3. Поясніть роль Суду справедливості ЄС у захисті прав біженців, спираючись на його прецедентну практику.
4. Проаналізуйте, чи може бути ініційована процедура відповідно до ст. 7 ДЄС проти держави-члена X і за яких умов.
5. Сформулюйте пропозиції щодо удосконалення інституційної координації у подібних кризових ситуаціях.

- Judgment of 27 February 2014, Saciri and Others, C-79/13, EU:C:2014:103
- Judgment of 15 February 2016, J.N. v Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-601/15 PPU, EU:C:2016:84
- Judgment of 14 September 2017, K. v Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-18/16, EU:C:2017:680
- Judgment of 17 December 2020, Commission v Hungary, C-808/18, EU:C:2020:1029

письмова аналітична записка (до 1500 слів)
або усна презентація (10 хвилин).

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

1. Система інституційних гарантій основоположних прав у ЄС: поділ повноважень між наднаціональним та національним рівнями.
2. Європейська Комісія як вартовий Хартії ЄС про основоположні права: оцінка ефективності механізмів контролю (на основі Стратегії посилення дії Хартії до 2030 року)
3. Практика Суду справедливості ЄС у сфері захисту основоположних прав: аналіз звіту Суду за попередній рік.
4. Чи потрібне розширення повноважень Європейського Омбудсмана? Аргументи за і проти у світлі сучасних викликів для ЄС.
5. Агенція ЄС з основоположних прав: роль у моніторингу та аналітичному супроводі політик ЄС. На основі оцінки звітів Агенції, його значення для формування політики у сфері прав людини в ЄС.
6. Зовнішній вимір захисту прав людини ЄС: діяльність Європейської служби зовнішніх дій та Спеціального представника з прав людини. Фокус на інтеграції прав людини у міжнародні угоди ЄС та санкційну політику.
7. Національні механізми забезпечення основоположних прав у контексті виконання зобов'язань держав-членів ЄС. Аналіз практики конституційних судів, національних омбудсменів, органів із рівності.

ТЕСТИ

- 1. Яка інституція ЄС відповідає за ініціювання законодавчих пропозицій, у тому числі у сфері прав людини?**
 - A. Суд справедливості ЄС
 - B. Європейський Парламент
 - C. Європейська Рада
 - D. Європейська Комісія
- 2. Який орган ЄС уповноважений контролювати порушення прав людини в діяльності інституцій ЄС через скарги громадян?**
 - A. Суд справедливості ЄС
 - B. Європейський Омбудсмен
 - C. Агентство ЄС з основоположних прав
 - D. Європейська Рада
- 3. Який підрозділ Європейського Парламенту спеціалізується на захисті прав людини?**
 - A. Комітет із соціальної політики
 - B. Комітет із прав людини та демократії
 - C. Комітет із громадянських свобод, правосуддя та внутрішніх справ
 - D. Комітет із зовнішньої політики
- 4. Яка інституція ЄС має право звернутися до Суду справедливості з позовом проти держави-члена у разі порушення Хартії?**
 - A. Європейський Омбудсмен
 - B. Європейська Рада
 - C. Європейська Комісія
 - D. Європейський Парламент
- 5. Який документ ЄС містить перелік основоположних прав і зобов'язує інституції ЄС дотримуватись їх у своїй діяльності?**
 - A. Європейська конвенція з прав людини
 - B. Хартія ЄС про основоположні права
 - C. Договір про Європейський Союз
 - D. Кодекс етики інституцій ЄС
- 7. Яка установа ЄС спеціалізується на зборі даних і дослідженні дотримання основоположних прав у країнах-членах?**
 - A. Рада Європи
 - B. Агенція ЄС з основоположних прав
 - C. Frontex
 - D. Комісія ООН з прав людини

Тема 04.

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ У ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Як зрозуміти до якого механізму судового захисту звертатися: національного чи наднаціонального?
2. Які є форми провадження у Суді справедливості ЄС, пов'язані з порушенням основоположних прав?
3. За яких умов можливо оскаржити нормативний акт ЄС у Суді справедливості?
4. У яких випадках національні суди звертаються до Суду справедливості ЄС із преюдиційними запитами? Коли це право, а коли обов'язок національного суду?
5. Чи зобов'язані національні суди застосовувати Хартію ЄС про основоположні права у всіх справах?
6. Чому Суд справедливості виніс негативний висновок щодо проєкту Угоди про приєднання ЄС до ЄКПЛ (Opinion 2/13)?

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Фабула справи:

Громадянин держави-члена ЄС, пан А, подає позов до національного адміністративного суду з вимогою визнати незаконною практику масового збору та збереження персональних даних з боку органу електронних комунікацій, в тому числі його персональних даних. Він стверджує, що персональні дані щодо нього орган отримує від його спортивного клубу, котрий використовує автоматизовану систему проходу у клуб із скануванням обличчя. Такий збір передбачений Регламентом ЄС № 2016/679 (GDPR) у поєднанні з національним законодавством, яке надає широкі повноваження у сфері кібербезпеки органу електронних комунікацій.

Позивач стверджує, що його право на повагу до приватного життя та право на захист персональних даних були порушені, оскільки обробка його даних органом електронних комунікацій здійснюється без чітко визначеної мети, без згоди та без ефективного контролю.

Справа дійшла до національного суду останньої інстанції, який вважає, що існує питання щодо відповідності Регламенту положенням Хартії ЄС про основоположні права, і розглядає можливість звернення до Суду справедливості у порядку преюдиціального провадження відповідно до ст. 267 ДФЄС.

Одночасно пан А хоче звернутися до ЄСПЛ, заявляючи про порушення ЄКПЛ. Європейська Комісія отримує скаргу від громадської організації, що Регламент ЄС № 2016/679 (GDPR) застосовується державою-членом у спосіб, який суперечить Хартії, і розглядає відкриття провадження за ст. 258 ДФЄС (порушення зобов'язань державою-членом).

Питання:

1. Назвіть положення Хартії та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які застосовні у цій справі. Чи можна одночасно оцінювати порушення відносно двох систем захисту – ЄС та Ради Європи?
2. Розмежуйте юрисдикції Суду справедливості ЄС та ЄСПЛ у цьому кейсі. Чи можли-

вий конфлікт їхніх рішень?

3. Поясніть механізм преюдиціального провадження та права/обов'язки національного суду відповідно до ст. 267 ДФЄС.
4. Розкрийте зміст провадження щодо порушення зобов'язань державою-членом (ст. 258 ДФЄС). Яку роль у цьому відіграє Хартія?
5. Поясніть, у яких випадках особа має право на відшкодування шкоди від інституцій ЄС відповідно до рішень по справах Francovich та Kibler.
6. Проаналізуйте взаємодію між Хартією ЄС і Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та оцініть перспективи приєднання ЄС до ЄКПЛ згідно з Висновком 2/13 Суду справедливості.

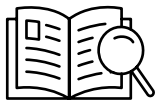
Опорні справи:

- Judgment of 8 April 2014, Digital Rights Ireland Ltd and Seitlinger and Others, C-293/12 and C-594/12, EU:C:2014:238
- Judgment of 16 July 2020, Schrems II (Data Protection Commissioner v Facebook Ireland and Maximillian Schrems), C-311/18, EU:C:2020:559
- Judgment of 21 December 2016, Tele2 Sverige AB v. Post- och telestyrelsen and Secretary of State for the Home Department v. Watson and Others, C-203/15 and C-698/15, EU:C:2016:970
- Judgment of 20 September, SpaceNet, C-793/19 (Joined Cases C-793/19, C-794/19), EU:C:2022:702
- Judgment of 1 August 2022, OT v Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601

Формат:

індивідуальний письмовий аналітичний кейс (до 2000 слів) або командна презентація.

ТЕМИ ЕСЕ

1. Преюдиціальні провадження у Суді справедливості ЄС як інструмент захисту основоположних прав у державах-членах ЄС (з прикладами практики Суду щодо тлумачення Хартії ЄС).
2. Національні суди держав-членів ЄС як гарантії захисту основоположних прав: між автономією і зобов'язанням дотримуватися права ЄС.
3. Конфлікти юрисдикцій між Судом справедливості ЄС та Європейським судом з прав людини: реальність чи перебільшення?
4. Перспектива приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: чи змінить це архітектуру судового захисту прав у ЄС?
5. Хартія ЄС про основоположні права як "конституція в тіні": чи стала вона джерелом судової євроінтеграції?

ТЕСТИ

1. До якого наднаціонального суду можуть звертатися приватні особи задля оскарження актів інституцій ЄС ?

- A. Суду справедливості
- B. Загального суду
- C. Європейського суду з прав людини
- D. Суду Європейської асоціації вільної торгівлі

2. Яка функція преюдиціального провадження у системі захисту прав в ЄС?

- A. Вирішення спорів між державами
- B. Перевірка кандидатів на посаду судді
- C. Тлумачення права ЄС на запит національних судів
- D. Контроль за імплементацією директив

3. Яка установа має юрисдикцію у провадженні за порушення державою-членом своїх зобов'язань за правом ЄС?

- A. Суд справедливості
- B. Загальний суд
- C. Європейський суд з прав людини
- D. Суд Європейської асоціації вільної торгівлі

4. Який принцип закріплено у справі *Francovich*, що має значення для судового

захисту основоположних прав в ЄС?

- A. Принцип національного суверенітету
- B. Принцип солідарності
- C. Принцип відшкодування шкоди, завданої порушенням права ЄС
- D. Принцип заборони дискримінації

5. Яке значення має Хартія основоположних прав ЄС у національних судах держав-членів?

- A. Жодного – вона не має юридичної сили
- B. Має виключно політичне значення
- C. Має обов'язкову силу у сферах, охоплених правом ЄС
- D. Є джерелом національного законодавства

6. Що є основною юридичною перешкодою приєднання ЄС до Європейської конвенції з прав людини?

- A. Відсутність інтересу з боку держав-членів
- B. Висновок Суду справедливості щодо не-сумісності проєкту угоди про приєднання з правом ЄС
- C. Політичний тиск з боку США
- D. Протидія Європейського Парламенту

Тема 05.

ПОВАГА ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому полягає відмінність між підходами до людської гідності у праві ЄС та у праві окремих держав-членів (наприклад, Німеччини, Франції, Польщі)?
2. Чи має принцип поваги до людської гідності безумовний характер у праві ЄС? У яких рішеннях Суду справедливості ЄС це підтверджено?
3. Як принцип людської гідності застосовується у сфері біоетики, медичних досліджень, цифрових технологій та міграційної політики?
4. Якими критеріями керується Суд справедливості ЄС при оцінці пропорційності обмежень прав у контексті людської гідності?
5. Чи визнає Суд справедливості ЄС можливість обмеження принципу людської гідності в умовах надзвичайного стану або кризи?

У 2025 році Європейська Комісія отримує скарги на рекламну кампанію великої міжнародної компанії, зареєстрованої у державі-члені ЄС, яка поширюється одночасно в декількох країнах ЄС. У скаргах зазначено, що рекламні матеріали є дискримінаційними щодо жінок, об'єктивізують людське тіло, принижують людську гідність та створюють гендерні стереотипи.

Громадська організація подає позов до національного суду, посиляючись на статтю 1 Хартії ЄС про основоположні права і вимагаючи припинення розповсюдження матеріалів. Суд, розглядаючи справу, звертається до практики Суду справедливості ЄС, а також враховує позиції міжнародних договорів, зокрема ЄКПЛ (ст. 3 та ст. 8), та конституційного права своєї держави.

У процесі обговорення на рівні інституцій ЄС виникає дискусія про те, чи може людська гідність розглядатися як *lex generalis*, що має пріоритет над іншими правами (наприклад, свободою комерційної діяльності), та чи може на її підставі бути обмежена свобода вираження поглядів (ст. 11 Хартії).

1. Проаналізуйте зміст і функцію права на людську гідність у Хартії ЄС (ст. 1), а також його зв'язок з іншими правами, гарантованими Хартією.
2. Поясніть, як принцип поваги до людської гідності застосовується у практиці Суду справедливості ЄС. Наведіть не менше двох справ, у яких він був ключовим.
3. Оцініть, чи може гідність бути використана як правове обґрунтування для обмеження інших прав — зокрема, свободи вираження поглядів або економічних свобод.
4. Порівняйте підходи до поняття гідності у праві ЄС, національних правопорядках держав-членів (вибірково) та міжнародному праві (наприклад, практика ЄСПЛ або ООН).
5. Сформулюйте правову позицію для націо-

нального суду, що розглядає цю справу. Чи повинна реклама бути заборонена на підставі порушення людської гідності?

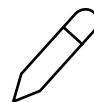

- Judgment of 14 October 2004, C-36/02, Omega Spielhallen GmbH v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, EU:C:2004:614
- Judgment of 14 February 2008, C-244/06, Dynamic Medien Vertriebs GmbH v Avides Media AG, EU:C:2008:85

аналітичне есе (до 1500 слів) або правовий меморандум з висновками і рекомендаціями.

НОТАТКИ: _____

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ТЕМИ ЕСЕ

1. Чи є поняття “людська гідність” універсальним? Порівняльний аналіз концепцій гідності у праві ЄС, Німеччини, Франції, України тощо.
2. Гідність і біоетика в праві ЄС: чи встановлює право межі наукового прогресу в контексті біомедичних досліджень?
3. Людська гідність у практиці Суду справедливості ЄС: аналіз ключових рішень.
4. Європейська гідність vs національні ідентичності: чи можуть бути “гідності” несумісні? На прикладі конфліктів щодо ЛГБТ+, евтаназії, прав осіб з інвалідністю в країнах з консервативною традицією.
5. Повага до людської гідності у сфері соціальної політики ЄС: права вразливих груп у трудових і міграційних відносинах.
6. Чи захищає право ЄС людську гідність осіб без громадянства або з неврегульованим статусом?

ТЕСТИ

1. У якому акті ЄС закріплено, що “людська гідність є недоторканною”?

- A) Договір про функціонування ЄС
- B) Європейська конвенція з прав людини
- C) Хартія ЄС про основоположні права
- D) Регламент ЄС про захист даних (GDPR)

2. Стаття 1 Хартії ЄС про основоположні права встановлює, що:

- A) Людська гідність повинна бути захищена тільки в рамках національного законодавства
- B) Людська гідність гарантується виключно для громадян ЄС
- C) Людська гідність є фундаментальною, недоторканною та повинна поважатися і захищатися
- D) Право на гідність виникає лише в соціальному контексті

3. Яке із тверджень найбільш точно відображає статус гідності в праві ЄС?

- A) Це лише моральна категорія, яка не має правових наслідків
- B) Це принцип, який не застосовується у судовій практиці
- C) Це юридично зобов'язуюча норма первинного права ЄС
- D) Це рекомендація, яку застосовують всі інституції ЄС

4. Яке з наведених прав прямо НЕ витікає з поваги до людської гідності?

- A) Заборона нелюдського або принижуючого гідності поводження
- B) Право на вільне ведення бізнесу
- C) Право на тілесну недоторканність
- D) Право на мінімальні соціальні гарантії

5. Яке з цих тверджень є правильним щодо взаємозв'язку між правом на гідність та іншими правами?

- A) Гідність не пов'язана з іншими правами
- B) Гідність — лише результат реалізації економічних прав
- C) Гідність є основою для тлумачення і реалізації інших прав
- D) Гідність застосовується лише в кримінальному судочинстві

6. Яке з наведених положень найкраще демонструє “гідність” у сфері технологій?

- A) Обов'язок розкривати всі особисті дані в інтересах безпеки
- B) Свобода використання будь-яких алгоритмів без обмежень
- C) Право не піддаватися автоматизованому рішенню без втручання людини
- D) Відсутність обмежень на використання біометричних даних

Тема

06.

ПОВАГА ДО ПРИВАТНОГО І СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які відмінності та подібності між ст. 7 Хартії ЄС та ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод?
2. Що охоплює поняття “приватне життя” у праві ЄС?
3. Яке поняття “сім’ї” використовується у праві ЄС та як воно змінюється з урахуванням соціальних реалій?
4. Які права гарантуються членам сім’ї згідно з правом ЄС?
5. Які вторинні джерела права ЄС регулюють доступ до житла та захист житлових прав?
6. Як ЄС забезпечує та захищає таємницю листування та електронної кореспонденції? Які є обмеження цього права і які органи мають право на його обмеження?
7. У яких випадках право на повагу до приватного і сімейного життя може бути обмежене? Якими є критерії допустимості обмежень цього права за Хартією ЄС?

Пані М. оскаржує ці дії, стверджуючи, що її право на повагу до приватного і сімейного життя, а також право на житло та право на таємницю кореспонденції були порушені.

1. Визначте, які саме права пані М. потенційно порушені. Вкажіть відповідні статті Хартії ЄС та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Поясніть, як співвідносяться ст. 7 Хартії ЄС та ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Чи можливе їх паралельне застосування?
3. Проаналізуйте, чи можуть бути законними дії міграційної служби в контексті обмеження основоположних прав. Чи дотримано ст. 52 Хартії (тест пропорційності)?
4. Розгляньте поняття “сімейного життя” у праві ЄС. Чи включає воно лише зареєстровані шлюби?
5. Сформулюйте позицію національного суду: чи були порушення? Які правові наслідки можливі?

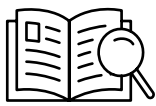
- Judgment of 8 April 2014, Digital Rights Ireland Ltd v Minister for Communications, C-293/12, EU:C:2014:238
- Judgment of 16 July 2020, Schrems II (Data Protection Commissioner v Facebook Ireland and Maximillian Schrems), C-311/18, EU:C:2020:559
- Judgment of 9 February 2017, M v Minister for Justice and Equality, C-560/14, EU:C:2017:101
- Judgment of 27 June 2006, Parliament v Council, C-540/03, EU:C:2006:429

**Індивідуальний письмовий аналіз (1500 слів)
або Усна презентація (10 хвилин) + коротка
довідка**

НОТАТКИ: _____

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

1. Гармонізація ст. 7 Хартії ЄС та ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: комплементарність чи дублювання? Аналіз відмінностей у сфері обсягу захисту, підстав для обмежень та ролі Суду справедливості ЄС та ЄСПЛ.
2. Гендерна ідентичність як частина приватного життя: нові виклики для права ЄС у XXI столітті.
3. Право на приватне життя в цифрову епоху: чи встигає Суд ЄС за викликами big data?
4. Право на житло у праві ЄС: автономне соціальне право чи похідне від людської гідності?
5. Концепція “сім’ї” у праві ЄС: чи готовий Союз до повної інклюзії нетрадиційних форм родини?
6. Право на кореспонденцію в епоху месенджерів і Telegram-каналів: чи існує ще лист та таємниця?
7. Повага до приватного життя vs публічний інтерес: чи є в ЄС баланс між свободою преси та приватністю?

ТЕСТИ

1. До яких сфер, згідно з правом ЄС, відносяться поняття приватного життя?

- A) Лише до захисту від незаконного стеження
- B) До тілесної, психічної цілісності, ідентичності особи, поваги до імені
- C) Виключно до сімейних відносин
- D) Лише до фінансових операцій громадянина

2. Яка з цих ознак НЕ є об’єктом захисту в межах сімейного життя в практиці Суду ЄС?

- A) Визначення “члена сім’ї” для цілей вільного пересування
- B) Сімейна єдність мігрантів
- C) Колективні трудові переговори
- D) Дозвіл на проживання для партнера в одностатевому шлюбі

3. Який принцип застосовується до обмеження права на приватне і сімейне життя?

- A) Міра обмеження визначається національним урядом без контролю
- B) Обмеження можливе лише за згодою особи
- C) Обмеження має бути передбачене законом, відповідати меті і бути пропорційним
- D) Право не може бути обмежене за жодних умов

4. Яке з прав входить до захисту приватного життя у сфері персональних даних?

- A) Право на вільне пересування
- B) Право на забуття
- C) Право на участь у виборах
- D) Право на доступ до культурних благ

5. Яке з наведених тверджень щодо кореспонденції є вірним у контексті ст. 7 Хартії ЄС?

- A) Вона не охоплює електронну пошту
- B) Вона захищає лише звичайні листи
- C) Вона включає захист від несанкціонованого доступу до будь-яких форм комунікації
- D) Вона не застосовується до службового листування

6. Яке з наступних тверджень найбільш точно відображає підхід Суду справедливості ЄС до визначення поняття “сім’я” у контексті права на повагу до сімейного життя?

- A) Поняття “сім’ї” визначається виключно національним законодавством держави-члена
- B) Суд справедливості ЄС не має юрисдикції у справах, що стосуються визначення сім’ї
- C) Поняття “сім’ї” інтерпретується автономно, з урахуванням цілей права ЄС і принципу недискримінації
- D) Лише шлюб між чоловіком і жінкою визнається як підстава для сімейного життя відповідно до ст. 7 Хартії

Тема 07.

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке “персональні дані” відповідно до Регламенту (ЄС) 2016/679 (GDPR)?
2. Які категорії персональних даних підлягають особливому захисту згідно з GDPR?
3. Як співвідносяться ст. 7 та ст. 8 Хартії ЄС з основоположних прав ?
4. Які основні принципи обробки персональних даних встановлені в ст. 5 GDPR?
5. У яких випадках обробка персональних даних вважається законною?
6. У яких випадках обмежується право доступу до персональних даних?
7. Що таке “право на забуття” відповідно до ст. 17 GDPR? У яких випадках особа може вимагати видалення її персональних даних? Які винятки передбачено щодо реалізації цього права?
8. Які вимоги передбачено для передачі персональних даних за межі ЄС?
9. Що таке рішення про адекватний рівень захисту, і хто його ухвалює?
10. У яких випадках можливе використання стандартних договірних положень?

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Фабула справи:

У 2025 році популярний європейський мобільний застосунок "FitForLife+", що відстежує фізичну активність, місцезнаходження та показники здоров'я користувачів, уклав угоду з американською маркетинговою компанією про обмін даними з метою надсилання персоналізованої реклами.

Пані Т, мешканка Іспанії та громадянка ЄС, дізнається, що її геолокаційні та біометричні дані були передані до США без її прямої згоди. Вона подає запит на доступ до своїх персональних даних, однак отримує відповідь, що частину інформації вже видалено і вона не може отримати повного доступу. Також її прохання "стерти всі дані" і "не передавати дані третім особам" ігноруються.

Пані Т звертається до Іспанського агентства із захисту даних та готує скаргу до Європейського наглядового органу з питань захисту даних (EDPS), стверджуючи порушення Регламенту (ЄС) 2016/679 (GDPR), зокрема:

- порушення принципу законності обробки даних,
- відсутність згоди на передачу в третю країну,
- порушення права на доступ до інформації,
- ігнорування "права на забуття".

Питання:

1. Поясніть, які саме дані в цій справі є "персональними" згідно зі ст. 4 GDPR. Чи є біометричні дані особливо чутливими?
2. Поясніть зв'язок між правом на захист персональних даних (ст. 8 Хартії ЄС) та правом на повагу до приватного життя (ст. 7 Хартії та ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
3. Чи мала компанія право передавати дані в США? Які механізми для цього передбачені в GDPR (ст. 44-49)?
4. Оцініть дії пані Т у межах ст. 15 (право доступу) та ст. 17 (право на стирання/забуття) GDPR. Чи має вона підстави вимагати видалення?

5. Яку роль відіграють національні органи захисту даних, такі як Іспанське агентство із захисту даних, та наднаціональні органи, як EDPS?
6. Опишіть можливу відповідальність компанії згідно з GDPR. Які санкції може бути застосовано?
7. Яке рішення ви би прийняли як регулятор у цій ситуації?

Опорні справи:

- Judgment of 16 July 2020, Schrems II (Data Protection Commissioner v Facebook Ireland and Maximillian Schrems), C-311/18, EU:C:2020:559
- Judgment of 13 May 2014, Google Spain v AEPD and Mario Costeja González, C-131/12, EU:C:2014:317
- Judgment of 27 September 2017, Puškar v Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky, C-73/16, EU:C:2017:725
- Judgment of 29 July 2019, Fashion ID, C-40/17, EU:C:2019:629

Формат виконання:

- Індивідуальний правовий аналіз (до 2000 слів)
- Груповий адвокаційний документ (позиція скажника / позиція компанії)
- Презентація з висновками і рекомендаціями

НОТАТКИ:

ТЕМИ ЕСЕ

1. Поняття персональних даних у праві ЄС: де межа між ідентифікацією та анонімністю?
2. Захист персональних даних як елемент поваги до приватного і сімейного життя: співвідношення ст. 7 і 8 Хартії ЄС.
3. Право на забуття в цифрову епоху: аналіз рішення Суду справедливості у справі Google Spain (C-131/12).
4. Умови правомірної обробки персональних даних згідно з GDPR: баланс між згодою та законним інтересом.
5. Передача персональних даних до третіх країн: як забезпечити “адекватний рівень захисту” після скасування Privacy Shield.
6. Чи є біометричні дані “особливими”? Проблематика згоди та безпеки в обробці чутливої інформації.
7. Цифрові платформи та обов’язок прозорості: як реалізується право на доступ і виправлення персональних даних (ст. 15–16 GDPR)?
8. Європейська модель захисту персональних даних vs американська модель приватності: чи можливий компроміс?
9. Роль національних органів захисту даних у правозастосуванні GDPR: чи є достатньо незалежності та повноважень?
10. Як захист персональних даних впливає на інновації? Свобода підприємництва vs цифрова етика.

ТЕСТИ

1. Який документ є головним джерелом права ЄС у сфері захисту персональних даних?

- A. Європейська конвенція з прав людини
- B. Хартія ООН
- C. Загальний регламент про захист даних (GDPR)
- D. Лісабонська угода

2. Яка з наведених категорій даних вважається “особливою” відповідно до GDPR?

- A. Адреса електронної пошти
- B. Номер телефону
- C. Громадянство
- D. Біометричні дані

3. Що означає “право на забуття” згідно зі ст. 17 GDPR?

- A. Право особи не розкривати свою особистість
- B. Право обмежити доступ до інтернету

C. Право вимагати видалення персональних даних за певних умов

D. Право не відповідати на електронні листи

4. Яка з підстав НЕ є допустимою для передачі персональних даних до третьої країни згідно з GDPR?

- A. Наявність рішення про адекватний рівень захисту
- B. Виняток для виконання договору
- C. Обґрунтоване припущення про добросовісність приймача
- D. Стандартні договірні положення

5. Який орган наглядає за дотриманням GDPR на рівні ЄС?

- A. Суд ЄС
- B. Європейський парламент
- C. Європейська комісія
- D. Європейська рада із захисту даних (EDPB)

Тема 08.

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ ТА ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Яке нормативне закріплення має свобода вираження поглядів у праві ЄС?
2. Які елементи охоплює поняття свободи вираження поглядів згідно зі статтею 11 Хартії ЄС про основоположні права?
3. У чому полягає відмінність між “свободою дотримуватися своїх поглядів” і “свободою поширювати інформацію”?
4. Чи охоплює свобода вираження поглядів також комерційну інформацію (наприклад, рекламу)?
5. У яких випадках можливо законне обмеження свободи вираження поглядів?
6. Яке значення має свобода медіа для функціонування демократичного суспільства згідно з практикою Суду справедливості ЄС та ЄСПЛ?

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Фабула справи:

У 2024 році в одній із держав-членів ЄС парламент ухвалив закон, який зобов'язує всі великі соціальні платформи (з понад 1 млн користувачів у країні) автоматично блокувати публікації, які містять “неналежну критику уряду”, що може “дестабілізувати суспільну думку під час виборчого процесу”. Закон не надає чіткого визначення таких публікацій.

Відома журналістка пані А. опублікувала статтю на великому новинному сайті, в якій різко критикувала уряд за відсутність прозорості в питанні витрат на оборону. Протягом кількох годин її акаунт було заблоковано на всіх платформах, а доступ до статті було обмежено. Незалежна газета, що передрукувала матеріал, отримала попередження про “втрату ліцензії на видання”.

Пані А. подає позов до національного суду, посилаючись на ст. 11 Хартії ЄС про основоположні права та ст. 10 ЄКПЛ, та звертає увагу на те, що подібне втручання є непропорційним та політично вмотивованим.

Питання:

1. Охарактеризуйте елементи права на свободу вираження поглядів і права на інформацію (ст. 11 Хартії ЄС). Чи були вони порушені у випадку пані А.?
2. Чи можна обмежити це право? Застосуйте тест на пропорційність згідно зі ст. 52 Хартії ЄС та практикою Суду справедливості ЄС.
3. Чи є взаємозв'язок між свободою вираження поглядів та свободою зібрань / совісті у цьому випадку?
4. Як Хартія ЄС та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод захищають свободу ЗМІ? Проаналізуйте роль вільної преси у демократичному суспільстві.
5. Визначте, чи може справа бути розглянута в Суді справедливості ЄС або ЄСПЛ? За яких умов?
6. Яку позицію повинні зайняти суди першої

інстанції держави-члена з точки зору права ЄС?

Опорні справи:

- Judgment of 16 December 2008, Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727
- Judgment of 13 May 2014, Google Spain v AEPD and Mario Costeja González, C-131/12, EU:C:2014:317
- Judgment of 3 October 2019, Glawischnig-Piesczek, C-18/18, EU:C:2019:821
- Judgment of 26 April 2022, Poland v European Parliament and Council, C-401/19, EU:C:2022:297

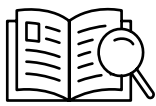

Формат виконання:

- *Індивідуальний правовий аналіз (до 2000 слів)*
- *Груповий адвокаційний документ (позиція позивачки)*
- *Презентація з висновками і рекомендаціями*

НОТАТКИ:

ТЕМИ ЕСЕ

1. Межі свободи вираження поглядів у праві ЄС: баланс між свободою слова та захистом демократичного ладу. Чи можуть європейські інституції втручатися у висловлювання, що підривають демократичні цінності?
 2. Свобода вираження поглядів і цифрові платформи: чи повинні технологічні гіганти діяти як “приватні цензори”? Роль платформи як медіатора свободи вираження та відповідальність за модерацію контенту.
 3. Свобода ЗМІ як основа демократичного суспільства: правові гарантії та виклики в ЄС. Оцінка ролі ст. 11 Хартії ЄС у контексті плюралізму та незалежності ЗМІ.
 4. Право на інформацію в праві ЄС: чи є це окремим правом чи похідним від свободи вираження?
- Аналіз юридичної природи та змістовного наповнення права на отримання інформації.
5. Свобода вираження, свобода совісті та свобода зібрань: єдиний простір фундаментальних прав чи три автономні свободи? Дослідження перетинів і взаємозв'язків між ключовими свободами у праві ЄС.
 6. Баланс між санкціями та свободою медіа. Аналіз справи Загального суду T-125/22, RT France v Council of the European Union.

ТЕСТИ

1. Який із наведених елементів НЕ є частиною свободи вираження поглядів у праві ЄС?

- A. Право поширювати інформацію
- B. Право не відповідати на критику
- C. Право отримувати інформацію
- D. Право дотримуватися своїх поглядів

2. Яке з наступних прав найбільш тісно пов'язане зі свободою вираження поглядів?

- A. Право на працю
- B. Свобода зібрань та об'єднань
- C. Право на захист від депортації
- D. Право на захист навколишнього середовища

3. Яке з тверджень відповідає підходу Суду ЄС до свободи вираження?

- A. Вона може обмежуватися лише в економічних справах
- B. Вона є абсолютною і не підлягає жодним обмеженням
- C. Вона може бути обмежена, якщо обмеження є законними, необхідними та пропорційними
- D. Вона гарантується лише для журналістів

4. Що з нижченаведеного НЕ є законною підставою для обмеження свободи вираження поглядів у ЄС?

- A. Забезпечення національної безпеки
- B. Запобігання заворушенням
- C. Захист репутації інших осіб
- D. Ухилення від сплати податків

5. Як інституція ЄС щорічно готує огляди щодо дотримання принципу верховенства права, включаючи свободу ЗМІ?

- A. Суд справедливості ЄС
- B. Європейський Омбудсмен
- C. Європейська Комісія
- D. Рада ЄС

6. Що з наведеного найкраще характеризує підхід ЄС до ЗМІ?

- A. ЗМІ мають право лише інформувати, але не коментувати
- B. Плюралізм ЗМІ не є обов'язковим
- C. ЄС підтримує вільні, незалежні та плюралістичні ЗМІ
- D. Усі медіа повинні отримати дозвіл Європейського Парламенту

Тема 09.

РІВНІСТЬ ТА ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які міжнародні акти ООН та Ради Європи мають значення для формування антидискримінаційного права ЄС?
2. У чому полягає специфіка підходу ЄС до заборони дискримінації порівняно з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод?
3. Як відрізнити пряму дискримінацію від непрямої? Наведіть приклад кожної.
4. Що таке менш сприятливе ставлення? Яким чином воно може бути юридично виправданим?
5. Як законодавство ЄС визначає поняття “переслідування” (harassment) у контексті дискримінації?
6. Які ситуації не вважаються дискримінацією у сфері зайнятості згідно з Директивою 2000/78/ЄС?

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Фабула справи:

У 2024 році в одній з держав-членів ЄС компанія “NovaTech”, яка працює в сфері IT, оголосила про вакансію для молодих спеціалістів віком до 35 років, які мають “динамічне мислення”, “гнучкість” і “готовність працювати в інтенсивному середовищі без обмежень, пов’язаних з релігійними чи сімейними практиками”.

Пані Х., 49 років, яка має значний досвід у сфері IT та є членкинею релігійної громади, яка не працює у п’ятницю ввечері, подала свою кандидатуру, але отримала відмову без пояснень. Незалежне розслідування виявило, що HR-команда компанії системно відхиляла резюме осіб, старших за 40 років, а також тих, хто згадував про будь-які релігійні переконання або практики.

Пані Х. подає скаргу до національного суду та національного органу з питань рівності, посилаючись на порушення Директиви 2000/78/ЄС про рівність у сфері зайнятості та ст. 21 Хартії ЄС про основоположні права.

Питання:

1. Чи можна кваліфікувати ситуацію пані Х. як пряму або непряму дискримінацію?
2. Які ознаки захищені у праві ЄС згідно з Директивами 2000/43/ЄС та 2000/78/ЄС? Які з них були порушені в цьому випадку?
3. Чи може фраза “молоді фахівці до 35 років” вважатися проявом вікової дискримінації? За яких умов це допустимо у праві ЄС?
4. Чи може посилання на “релігійні обмеження” у вакансії бути обґрунтованим з погляду справжніх професійних вимог (genuine occupational requirements)?
5. Проаналізуйте роль Хартії ЄС (ст. 21, 23) та практику Суду справедливості ЄС щодо захисту від дискримінації (наприклад, справи Test-Achats, Age Concern, Achbita).
6. Чи може національний суд винести рішення, ґрунтуючись безпосередньо на Хартії ЄС? За яких умов?

7. Яким чином може бути забезпечений доступ до правосуддя та відшкодування шкоди пані Х.? Які компенсаційні механізми доступні у праві ЄС?

Опорні справи:

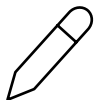
- Judgment of 22 November 2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709
- Judgment of 16 October 2007, Palacios de la Villaer, C-411/05, EU:C:2007:604
- Judgment of 14 March 2017, Achbita, C-157/15, EU:C:2017:203
- Judgment of 1 March 2011, Test-Achats, C-236/09, EU:C:2011:100

Формат виконання:

- *Індивідуальний правовий аналіз (до 2000 слів)*
- *Груповий адвокаційний документ (позиція позивачки)*
- *Презентація з висновками і рекомендаціями*

НОТАТКИ: _____

ТЕМИ ЕСЕ

1. Еволюція антидискримінаційного права в Європі: від стандартів ООН і Ради Європи до системи ЄС. Порівняльний аналіз джерел, а також практики ЄСПЛ та Суду справедливості ЄС
2. Пряма та непряма дискримінація в праві ЄС: тлумачення, виклики і практика Суду справедливості ЄС (на прикладі справ Achbita, CHEZ, Test-Achats тощо)
3. Чи всі захищені ознаки рівні? Аналіз ефективності захисту різних категорій: стать, релігія, інвалідність, вік тощо
4. Заборона дискримінації у сфері зайнятості: як знайти баланс між рівністю і справжніми професійними вимогами? (на підставі аналізу практики Суду справедливості ЄС – справи Mangold, Wolf, Egenberger, тощо)
5. Роль національних судів та національних органів із рівності у забезпеченні стандартів антидискримінаційного права ЄС.
6. Чи є гендерна рівність вирішальною у побудові сильної Європи. Індекс гендерної рівності.

ТЕСТИ

1. Яка з цих ознак НЕ входить до переліку захищених ознак відповідно до Директиви 2000/78/ЄС?

- A. Вік
- B. Сексуальна орієнтація
- C. Раса
- D. Політична приналежність

2. Що таке пряма дискримінація у праві ЄС?

- A. Правила, які непропорційно впливають на певну групу
- B. Випадкова несправедливість щодо працівника
- C. Відкрите менш сприятливе ставлення до особи через захищену ознаку
- D. Застосування податкових переваг для пенсіонерів

3. Що з наведеного найточніше відповідає визначенню непрямої дискримінації відповідно до права Європейського Союзу?

- A. Випадок, коли особа отримує гірше ставлення через належність до певної релігії.
- B. Політика або практика, яка на перший погляд є нейтральною, але фактично ставить осіб з певною ознакою у несприятливе становище.
- C. Пряме порушення норм договору про заснування ЄС.
- D. Будь-яке розрізнення у ставленні на підставі громадянства.

4. У якій із наведених ситуацій потенційно може мати місце непряма дискримінація згідно з правом ЄС?

- A. Роботодавець відмовляється найняти кан-

дидата через його стать.

- B. Компанія запроваджує політику, яка зобов'язує всіх працівників працювати по суботах, що ускладнює доступ до роботи представникам певної релігії.
- C. Працівник старше 60 років отримує іншу зарплатню, ніж молодші колеги на тій самій посаді.
- D. Держава встановлює різні стандарти мінімальної заробітної плати для громадян та іноземців.

5. У якому випадку обмеження доступу до зайнятості може бути допустимим згідно з правом ЄС?

- A. Якщо це зручно для роботодавця
- B. Якщо особа старше 50 років
- C. Якщо існує справжня професійна вимога (genuine occupational requirement)
- D. Якщо особа не поділяє цінностей компанії

6. Яке з наступного НЕ є формою дискримінації за правом ЄС?

- A. Пряма дискримінація
- B. Непряма дискримінація
- C. Утиск (harassment)
- D. Вільний вибір роботодавця

7. Який орган у ЄС спеціалізується на зборі даних та аналізі ситуації з дотриманням прав людини, включаючи рівність?

- A. Суд справедливості ЄС
- B. Європейський Омбудсмен
- C. Агенція ЄС з основоположних прав
- D. Європейський центральний банк

Тема 10.

ГРОМАДЯНСТВО ЄС. ОСНОВНІ ПРАВА ГРОМАДЯН ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому полягає ідея громадянства ЄС?
2. Як співвідноситься громадянство ЄС і національне громадянство держав-членів ЄС?
3. Як відбувається набуття та припинення громадянства ЄС?
4. Які основні права гарантуються на основі громадянства ЄС?
5. Чим суттєво відрізняється правовий статус громадян ЄС та громадян третіх країн у праві Європейського Союзу?

А. та її чоловік, обоє громадяни третьої країни, прибули до однієї з держав-членів ЄС як туристи і залишилися там, перебуваючи нелегально. Протягом їхнього перебування у них народилося двоє близнюків, які автоматично набули громадянство ЄС відповідно до національного законодавства держави-члена Союзу.

Коли дітям виповнився 1 рік, А. та її чоловік подали заяву про отримання дозволу на проживання як члени сім'ї громадян Європейського Союзу. У заяві вони вказали, що приймаюча держава-член зобов'язана надати такий дозвіл, оскільки їхня депортація призведе до того, що їхні малолітні діти — громадяни ЄС — будуть змушені залишити територію Євросоюзу, оскільки не зможуть у силу віку самостійно здійснювати свої права, зокрема право на проживання, розвиток і навчання.

Міграційна служба відмовила у дозволі на проживання, аргументуючи тим, що у подружжя немає законних підстав перебувати в країні.

Подружжя оскаржує це рішення в адміністративному суді, посилаючись на статтю 20 ДФЄС та право її дітей на ефективне користування правами, що надаються статусом громадянина ЄС.

1. Які норми права ЄС є релевантними у цій справі?
2. Які права гарантуються громадянам Європейського Союзу?
3. Які преференції для громадян третіх країн гарантуються правом ЄС у разі наявності громадянства Союзу у їхніх дітей?
4. За яких умов членам сім'ї громадян ЄС гарантується право на проживання відповідно до Директиви 2004/38?
5. Яке рішення має ухвалити національний суд у цій справі і чому?

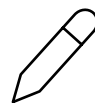

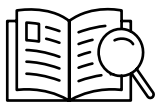
- Judgment of 08 March 2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124

письмова аналітична записка (до 15000 слів)
або усна доповідь (10 хвилин).

НОТАТКИ:

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

1. Громадянство ЄС як унікальний правовий феномен.
2. Право на вільне пересування та проживання громадян ЄС як основа внутрішнього ринку та європейської інтеграції.
3. Електоральні права громадян ЄС: інструмент демократичної участі на наднаціональному рівні.
4. Громадянська ініціатива в ЄС: ефективний механізм участі чи символічний інструмент демократії?
5. Європейський Омбудсман: ефективний захисник прав громадян чи символічна фігура?
6. Дипломатичний та консульський захист громадян ЄС за кордоном: єдність у зовнішній політиці чи формальність у надзвичайних ситуаціях?

ТЕСТИ

1. Громадянство ЄС набувається ...

- A. за заявою, що подається до Ради ЄС;
- B. за заявою, що подається до Європейської Комісії;
- C. за заявою, що подається до Євроомбудсмана;
- D. автоматично з набуттям національного громадянства однієї з держав-членів.

2. Інститут громадянської ініціативи дозволяє громадянам ЄС звертатися із законодавчою пропозицією безпосередньо до:

- A. Європейського Парламенту;
- B. Європейської Комісії;
- C. Ради ЄС;
- D. Європейської Ради.

3. До політичних прав громадян, передбачених установчими договорами ЄС, належать право ...

- A. на свободу зборів та мітингів;
- B. обирати та бути обраним до Європарламенту та муніципальних органів держав – членів ЄС;
- C. вільного пересування територією ЄС;
- D. на звернення до органів ЄС.

4. Яке з вказаних прав є виключним правом громадян ЄС?

- A. право на пересування і проживання в межах територій держав-членів;
- B. право на працю;
- C. право на участь у виборах до Європейського Парламенту;
- D. право на безкоштовну освіту.

5. Чи може громадянин ЄС втратити громадянство Європейського Союзу без втрати громадянства держави-члена?

- A. Так, за рішенням Суду справедливості ЄС у разі вчинення тяжкого злочину, який посягає на цінності Європейського Союзу;
- B. Так, якщо особа постійно проживає за межами ЄС;
- C. Ні, громадянство ЄС є похідним від громадянства держави-члена;
- D. Так, у разі подання відповідної заяви.

Тема 11.

МІГРАЦІЙНІ ПРАВА ГРОМАДЯН ТРЕТІХ КРАЇН І ПРАВО НА ПРИТУЛОК У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Як розмежовано повноваження ЄС і держав-членів у сфері міграції? Які повноваження має ЄС у цій сфері?
2. Які міграційні статуси можуть мати громадяни третіх країн у праві ЄС?
3. Що таке міжнародний захист у праві ЄС? За яких підстав він надається та які форми він має?
4. Якими є основні права та обов'язки громадян третіх країн, які є заявниками та бенефіціарами міжнародного захисту відповідно до парва ЄС?
5. У чому особливості тимчасового захисту у праві ЄС та якими є його ключові відмінності від міжнародного захисту?
6. Які права гарантуються особам, яким надано тимчасовий захист, у праві ЄС?
7. У чому особливість принципу non-refoulement у праві ЄС?
8. За яких умов громадяни третіх країн можуть бути депортовані з держав-членів Європейського Союзу?

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Фабула справи:

У 2023 році в державі Х, яка є державою-членом ЄС, був прийнятий закон, згідно з яким:

“1. Іноземні громадяни, які подають заяву про надання міжнародного захисту, повинні залишатися в транзитній зоні на кордоні до завершення розгляду заяви.

2. Заяви про надання міжнародного захисту, подані особами, що прибули з третьої країни Y, що має спільний кордон з державою-членом Х., автоматично вважаються неприйнятними.

3. Громадські організації, які надають юридичну або гуманітарну допомогу шукачам притулку, мають отримати спеціальну державну ліцензію та звітувати про джерела фінансування з-за кордону. За порушення цієї норми передбачена кримінальна відповідальність”.

Незалежна правозахисна організація “Міграція і закон” оскаржує вказаний закон, стверджуючи, що він:

1. порушує право на ефективний доступ до процедури надання притулку, як це гарантується правом ЄС;
2. суперечить вимогам Директиви 2013/32/ЄС (про процедури надання міжнародного захисту) та Директиви 2013/33/ЄС (про умови прийому осіб);
3. обмежує свободу об'єднань та право на правову допомогу.

Питання:

1. Які нормативні акти ЄС є релевантними у цій справі?
2. Як співвідносяться за юридичною силою положення національного законодавства з законодавчими актами права ЄС у сфері міжнародного захисту та ст. 18 Хартії ЄС?
3. Чи відповідає вимога залишатися в транзитній зоні протягом усього періоду розгляду заяви про надання притулку Директиві 2013/33/ЄС?

4. Чи відповідає нормам права ЄС національний законодавчий підхід, за якого держава-член ЄС автоматично визнає заяви осіб, що прибули із сусідньої держави, неприйнятними лише на підставі географічного походження?
5. Чи допустимим є обмеження діяльності організацій, що допомагають шукачам притулку, з погляду права ЄС (зокрема, Хартії ЄС)?
6. Чи відповідають праву ЄС положення закону держави-члена ЄС 2023 р.?

Опорні справи:

- Judgment of 17 November 2020, European Commission v Hungary, C-808/18, EU:C:2020:1029

Формат виконання:

письмова аналітична записка (до 1000 слів) або усна доповідь (10 хвилин).

НОТАТКИ:

ТЕМИ ЕСЕ

1. Новий Пакт про міграцію та притулок 2024 року: реформування системи міжнародного захисту в ЄС.
2. Правовий статус біженців у Європейському Союзі: права, обмеження та виклики імплементації *acquis* ЄС.
3. Зобов'язання держав-членів щодо осіб, яким надається міжнародний захист у праві ЄС: баланс між гуманністю і безпекою.
4. Переваги та недоліки міжнародного і тимчасового захисту у праві ЄС.
5. Зобов'язання держав-членів щодо осіб, яким надається міжнародний захист: баланс між гуманністю і безпекою.
6. Принцип солідарності як наріжний камінь у межах спільної політики притулку, допоміжного і тимчасового захисту.
7. Чи можлива ефективна політика у сфері міжнародного і тимчасового захисту без реального механізму солідарності в ЄС?

ТЕСТИ

1. Відповідно до Нового пакту про міграцію і притулок 2024 механізм солідарності передбачає:

- A. надання фінансової підтримки третім країнам, які є країнами походження найбільшої кількості мігрантів до ЄС;
- B. надання державам-членам права обирати між системою розміщення шукачів притулку і біженців та іншими формами їхньої підтримки під час міграційної кризи;
- C. запровадження санкцій до держав-членів за порушення зобов'язань у сфері притулку;
- D. запровадження наднаціональної системи ЄС щодо розміщення шукачів притулку і біженців.

2. Яка установа ЄС контролює дотримання державами-членами нормативних актів ЄС у сфері міграції?

- A. Європейська Комісія;
- B. Рада ЄС;
- C. Суд справедливості ЄС;
- D. Європейська агенція з притулку.

3. Яка установа ЄС уповноважена приймати рішення про застосування механізму тимчасового захисту?

- A. Європейська Комісія;
- B. Рада ЄС;

- C. Суд справедливості ЄС;
- D. Європейська агенція з притулку.

4. Принцип *non-refoulement* у міграційному праві ЄС передбачає:

- A. заборону видачі власних громадян;
- B. заборону вислання особи до країни, де їй загрожує страта, катування або переслідування;
- C. заборону відмови у набутті громадянства країни перебування для біженців;
- D. презумпцію невинуватості особи, яка незаконно перебуває на території держави-члена ЄС.

5. Яке з вказаних тверджень є правильним з урахуванням права ЄС у сфері притулку?

- A. особі може бути відмовлено в отриманні статусу біженця, якщо вона походить із третьої безпечної країни;
- B. особа може звернутися із заявою про надання міжнародного захисту не більше ніж упродовж 30 днів з моменту перетину кордону країни;
- C. шукачам притулку гарантується право на працю на території приймаючої країни з моменту подання заяви про міжнародний захист;
- D. біженці мають право на набуття громадянства приймаючої країни через 5 років з моменту отримання прав на проживання в цій країні.

Тема 12.

ПРАВО НА ПРАЦЮ В ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Яким категоріям осіб гарантується право на працю у праві ЄС?
2. Що означає поняття “свобода руху працівників” у праві ЄС відповідно до ст. 45 ДФЄС?
3. Які похідні права випливають із права на працю, що гарантоване ст. 15 Хартії ЄС та ст. 45 ДФЄС?
4. За яких підстав, передбачених правом ЄС, свобода руху працівників може бути обмежена?
5. За яких умов громадяни третіх країн мають право на працю на території держав-членів ЄС?

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

Фабула справи:

М., громадянка Польщі, навчалася на педагогічному факультеті Берлінського університету Німеччини, по завершенні якого залишилася у цій країні для проходження педагогічної практики, що є обов'язковою умовою для працевлаштування вчителем у німецькій школі. Її було прийнято на програму 1-річного стажування до державної школи, де вона виконувала обов'язки викладача, отримуючи щомісячну винагороду в рамках навчального контракту.

Однак після початку стажування німецька міграційна служба відмовила їй у видачі дозволу на проживання як працівнику, стверджуючи, що вона ще не є "працівником", а лише "стажеркою", а тому не підпадає під захист свободи пересування працівників згідно зі ст. 45 ДФЕС.

М. подала позов до адміністративного суду, стверджуючи, що її статус відповідає поняттю "працівник" у розумінні права ЄС, оскільки вона:

1. виконує трудові обов'язки під керівництвом роботодавця – директора школи;
2. отримує щомісячну винагороду;
3. виконує роботу, яка має економічну цінність.

Національний адміністративний суд звернувся до Суду справедливості за преюдиційним рішенням.

Питання:

1. Які умови передбачені у праві ЄС для визнання особи працівником?
2. Чи охоплює поняття "працівник" у сенсі ст. 45 ДФЕС особу, яка проходить оплачуване педагогічне стажування, що є частиною професійної підготовки?
3. Чи є правомірним рішення національного міграційного органу? Аргументуйте.
4. Чи було би правомірним рішення національного міграційного органу, якщо б М. була громадянкою третьої країни?

5. Чи гарантуються преференції, які випливають із Регламенту 491/2011, громадянам держав-членів ЄС у країні їхнього громадянства?

Опорні справи:

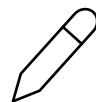
- Judgment of 03 July 1986, Lawrie-Blum, 66/85, EU:C:1986:284

Формат виконання:

письмова аналітична записка (до 1000 слів) або усна доповідь (10 хвилин).

НОТАТКИ:

ТЕМИ ЕСЕ

1. Право на працю в системі основоположних прав ЄС: зміст, значення та межі.
2. Працевлаштування громадян третіх країн у ЄС: правові засади та допустимі обмеження.
3. Роль Суду ЄС у захисті права на працю: аналіз провідних рішень.
4. Чи гарантує право ЄС ефективну реалізацію права на працю для всіх категорій осіб?
5. Чи повинно ЄС мати ширші повноваження у сфері захисту трудових прав?

ТЕСТИ

1. Який принцип є ключовим принципом щодо гарантування права на працю у праві ЄС?

- A. Принцип повної зайнятості;
- B. Принцип солідарності;
- C. принцип свободи руху працівників;
- D. принцип пріоритетного працевлаштування осіб, що мають громадянство держави-члени, де відбувається працевлаштування.

2. Яка підстава НЕ є кваліфікуючою для визнання особи працівником відповідно до практики Суду справедливості ЄС?

- A. виконання обов'язків під керівництвом іншої особи;
- B. самостійна господарська діяльність, яка здійснюється особою;
- C. отримання винагороди за виконувану роботу;
- D. економічний характер виконуваної роботи.

3. Яке з наступних положень є правом громадян ЄС у сфері працевлаштування?

- A. Право бути працевлаштованим у будь-якій державі-члені без конкурсного відбору;
- B. Право доступу до роботи та умов праці на тих самих засадах, що і громадяни приймаючої держави-члена;
- C. Право змінити громадянство для отримання кращої роботи;

D. Право бути звільненим від оподаткування разі працевлаштування в державі-члені ЄС, що не є країною громадянства особи.

4. Чи поширюється свобода руху працівників на громадян третіх країн відповідно до права ЄС?

- A. Так, у повному обсязі.
- B. Лише на громадян третіх країн, які отримали статус біженця в одній із держав-членів ЄС.
- C. Так, якщо особа прожила щонайменше 10 років поспіль на території однієї із держав-членів ЄС;
- D. Так, якщо особа є членом сім'ї громадянина ЄС і переміщується разом із ним до іншої держави-члена.

5. За якої (яких) підстав(и) свобода руху працівників може бути обмежена відповідно до норм права ЄС?

- A. У разі працевлаштування на державну службу;
- B. Через міркування суспільного порядку;
- C. З підстав охорони здоров'я;
- D. За усіх вищевказаних підстав.

Тема 13.

ПРАВО НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я ТА ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Як розподіляються повноваження між ЄС і державами-членами щодо гарантування права на охорону здоров'я та захисту прав споживачів?
2. Які основні напрямки сучасної політики ЄС у сфері охорони здоров'я, і яким чином вони інтегруються в інші галузеві політики ЄС (наприклад, сільське господарство, навколишнє середовище, транспорт)?
3. Яке значення має стаття 35 Хартії ЄС для захисту права на охорону здоров'я в межах Союзу? Які інші джерела права ЄС присвячені забезпеченню охорони здоров'я у праві ЄС?
4. У чому полягає зміст права на захист прав споживачів у праві ЄС? Які основні зобов'язання покладаються на держави-члени у цій сфері?
5. Які виклики постають перед державами-членами ЄС при одночасному дотриманні норм права ЄС у сфері охорони здоров'я та захисту споживачів і реалізації національної політики в цих сферах?

Пані Штайн, за підтримки спілки захисту прав споживачів, подала позов до національного суду, стверджуючи, що така вимога є несправедливою і суперечить праву ЄС про захист прав споживачів.

1. Чи охоплюється ця справа правом ЄС? Якщо так, які нормативні акти ЄС є релевантні у цій справі?
2. Якими є принципи захисту прав споживачів у праві ЄС?
3. Які права споживачів гарантуються правом ЄС?
4. За яких умов, передбачених у праві ЄС, гарантується право на безоплатне усунення дефектів та заміну товару?
5. Чи має право продавець вимагати від споживача компенсацію за користування дефектним товаром, якщо цей товар був замінений у межах гарантії, відповідно до права ЄС у сфері захисту прав споживачів?

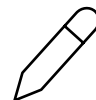
- Judgment of 17 April 2008, *Quelle AG v. Bundesverband der Verbraucherzentralen*

Формат виконання:

письмова аналітична записка (до 1000 слів)
або усна доповідь (10 хвилин).

НОТАТКИ: _____

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

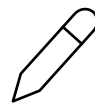
1. Право на охорону здоров'я в ЄС: баланс між компетенцією Союзу та держав-членів.
2. Роль Європейської Комісії та ECDC у забезпеченні права на охорону здоров'я в умовах транснаціональних загроз.
3. Охорона здоров'я як міждисциплінарна політика: взаємодія з екологічною, соціальною та економічною політиками ЄС.
4. ЄС та пандемії: як змінюється розуміння права на охорону здоров'я після COVID-19.
5. Захист прав споживачів у ЄС: еволюція концепції та сучасні виклики.
6. Чи гарантує право ЄС належний рівень захисту споживачів у цифрову епоху?

ТЕСТИ

1. Який з принципів НЕ є основоположним у політиці ЄС щодо захисту прав споживачів?
A. Принцип ефективного захисту прав споживачів;
B. Принцип заборони реклами;
C. Принцип інформованості споживача;
D. Принцип забезпечення безпеки товарів і послуг.
2. Що з наведеного НЕ входить до прав споживача за законодавством ЄС?
A. Право на отримання чіткої інформації про товар;
B. Право на відмову від договору протягом 14 днів;
C. Право на медичне обслуговування в будь-якій країні світу;
D. Право на безпечні товари та послуги.
3. Яке з тверджень є ПРАВИЛЬНИМ щодо принципу обачності у сфері здоров'я та безпеки споживачів у праві ЄС?
A. Принцип дозволяє забороняти продукти без будь-яких доказів ризику;
B. Принцип застосовується лише у фінансовій сфері;
C. Принцип передбачає захисні заходи в умовах наукової невизначеності;
D. Принцип дозволяє повну свободу ринку.
4. Хто є основним адресатом обов'язків у сфері забезпечення права на охорону здоров'я у праві ЄС?
A. Приватні клініки;
B. Громадяни;
C. Держави-члени;
D. Пацієнти.
5. Який принцип є ключовим для забезпечення високого рівня захисту прав споживачів у праві ЄС?
A. Принцип субсидіарності;
B. Принцип свободи підприємництва;
C. Принцип довіри до держав-членів;
D. Принцип високого рівня захисту споживачів.

НОТАТКИ:

Тема 14.

ПРАВА ВРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ У ПРАВІ ЄС

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому полягає ідея концепції вразливості у праві ЄС?
2. Які ключові принципи захисту вразливих категорій осіб лежать в основі права ЄС?
3. Якими є мінімальні стандарти прав дитини у праві ЄС?
4. Які права літніх людей гарантуються правом ЄС?
5. Які зобов'язання покладаються на держав-членів щодо забезпечення прав осіб з інвалідністю у праві ЄС?

Т. намагався оскаржити рішення міграційного органу за допомогою представника громадської організації, яка захищає права дітей у державі-члені ЄС. Проте йому було відмовлено на тій підставі, що рішення міграційного органу є остаточними і оскарженню не підлягають.

1. Чи охоплюється ця справа сферою дії права ЄС?
2. Якщо так, які положення Хартії ЄС є релевантними у цій справі? Які нормативні акти ЄС є застосовними?
3. Чи відповідає рішення міграційного органу та національного суду праву ЄС?
4. Чи зобов'язані вищевказані національні органи врахувати принцип найкращих інтересів дитини в аналізованій справі і чому?
5. Які особисті обставини Т. варто врахувати національним органам при прийнятті

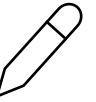

Опорні справи:

-

Формат виконання:

письмова аналітична записка (до 1000 слів)
або усна доповідь (10 хвилин).

НОТАТКИ: _____

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

1. Концепція вразливості у праві ЄС: зміст, значення та сфери застосування.
2. Принцип найкращих інтересів дитини у праві ЄС.
3. Дитина як суб'єкт права Європейського Союзу: основні права та гарантії їхньої реалізації у праві ЄС.
4. Правовий захист літніх людей у праві Європейського Союзу: між нормами та практикою.
5. Зобов'язання держав-членів щодо захисту прав осіб з інвалідністю у праві ЄС: основні гарантії та виклики.

ТЕСТИ

1. У чому полягає ідея концепції вразливості у праві ЄС?

- A. У виділенні соціальних груп, які залежать від фінансової допомоги.
- B. У визнанні, що певні особи потребують додаткового захисту через об'єктивні чи ситуаційні фактори.
- C. У розширенні дискреційних повноважень держав-членів щодо захисту прав осіб, які становлять будь-який вид меншин у суспільстві держави-члена.
- D. У визнанні рівного підходу до всіх громадян без будь-яких винятків.

2. Який з наведених принципів НЕ є ключовим у захисті вразливих осіб у праві ЄС?

- A. Недискримінація.
- B. Інклюзія.
- C. Повага людської гідності.
- D. Свобода розсуду держави.

3. Яке з наведених прав дітей прямо гарантовано статтею 24 Хартії ЄС?

- A. Право на отримання громадянства.
- B. Право на захист від насильства у школі.
- C. Право дитини на висловлення власної думки.
- D. Право на працю з 14 років.

4. Яке з прав літніх людей закріплене у статті 25 Хартії ЄС?

- A. Право на пенсію незалежно від трудового стажу.
- B. Право на участь у суспільному та культурному житті.
- C. Право на безкоштовне медичне страхування.
- D. Право на житло від держави.

5. Які зобов'язання мають держави-члени щодо осіб з інвалідністю згідно зі статтею 26 Хартії ЄС?

- A. Зобов'язання безкоштовно забезпечити осіб з інвалідністю спеціально облаштованими транспортними засобами.
- B. Забезпечити інтеграцію у суспільному житті через підтримувальні заходи.
- C. Встановити обов'язкові квоти на працевлаштування осіб з інвалідністю.
- D. Створити спеціальні навчальні заклади для осіб з інвалідністю.

Тема 15.

ПРАВА ОСІБ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОЇ ТА ЦИВІЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які мінімальні стандарти у сфері кримінальної та цивільної юстиції закріплені в праві ЄС, і як вони співвідносяться з національним правом держав-членів?
2. У чому полягає зміст права на ефективний засіб правового захисту та справедливий суд у праві ЄС?
3. Які зобов'язання покладаються на держав-членів щодо гарантування презумпції невинуватості відповідно до права ЄС?
4. Якими є мінімальні процесуальні стандарти прав підозрюваних та обвинувачених у праві ЄС?
5. Якими є мінімальні процесуальні стандарти прав осіб, яких взято під варту, та які вимоги щодо матеріальних умов тримання під вартою встановлює право ЄС?
6. Якими є мінімальні процесуальні стандарти прав потерпілих у праві ЄС?
7. В яких нормативних актах ЄС містяться стандарти прав осіб у сфері цивільної юстиції?

Пані Пупіно – вчителька початкової школи в одній із держав-членів ЄС – була звинувачена в жорстокому поводженні з кількома її учнями. У межах кримінального провадження прокуратура звернулася до суду з клопотанням здійснити допит неповнолітніх потерпілих за процедурою, яка передбачає спеціальні гарантії (зокрема, з використанням відеозапису та без присутності обвинуваченої), щоб уникнути психологічної травми у дітей.

Національне законодавство держави-члена не передбачає такого порядку для цього типу проваджень. Проте прокуратура послалася на Директиву 2012/29/EU про мінімальні стандарти прав жертв злочинів, яке гарантує захист уразливих свідків, зокрема дітей.

Національний суд звернувся до Суду справедливості із преюдиціальним запитом.

1. Які права гарантовано у праві ЄС для потерпілих від злочинів?
2. Які спеціальні правові гарантії забезпечення і захисту прав неповнолітніх потерпілих передбачено відповідно до Директиви 2012/29/EU?
3. Чи має значення громадянство особи, яка є жертвою злочину, для застосування Директиви 2012/29/EU?
4. Чи зобов'язаний національний суд врахувати положення Директиви 2012/29/EU, яка не імplementована у національне законодавство?
5. Які юридичні наслідки можуть мати місце щодо держави-члена, якщо вона не імplementує директиву ЄС у сфері кримінальної юстиції?

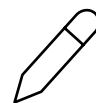

- Judgment of 16 June 2005, Maria Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386

письмова аналітична записка (до 1000 слів)
або усна доповідь (10 хвилин).

НОТАТКИ: _____

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

1. Право на ефективний засіб правового захисту та справедливий суд у праві ЄС: значення статті 47 Хартії та практика Суду справедливості ЄС.
2. Забезпечення права на захист у ЄС: мінімальні гарантії у праві ЄС та їх дотримання в державах-членах.
3. Процесуальні гарантії для вразливих осіб у кримінальному процесі: чи забезпечує ЄС належний рівень захисту?
4. Права та підтримка жертв злочинів у праві ЄС відповідно до Директиви 2012/29/EU: сучасний законодавчий підхід та перспективи удосконалення.
5. Чи потрібно запровадити єдиний європейський цивільний процес? Pro et contra.

ТЕСТИ

1. Яке право гарантується відповідно до ст. 47 Хартії ЄС?

- A. Право на переклад;
- B. Право на мовчання;
- C. Право на ефективний засіб правового захисту та справедливий суд;
- D. Право на захист від дискримінації.

2. Хто не підпадає під дію директив ЄС про мінімальні процесуальні права у кримінальному провадженні?

- A. Особи, затримані під час досудового слідства;
- B. Особи, яким не повідомлено про підозру офіційно;
- C. Обвинувачені у кримінальному провадженні;
- D. Особи, які є свідками.

3. Які категорії потерпілих мають право на спеціальні заходи захисту відповідно до Директиви 2012/12/EU?

- A. Усі категорії потерпілих;
- B. Лише потерпілі – громадяни ЄС;
- C. Виключно неповнолітні;
- D. Потерпілі, які визнані вразливими.

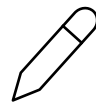
4. Яке з тверджень відповідає змісту Директиви 2016/343/EU про презумпцію невинуватості?

- A. Підозрюваний повинен довести свою невинуватість;
- B. Підозрюваний не має права мовчати;
- C. Обвинувачений має розглядатися як винний до судового рішення;
- D. Тягар доведення провини лежить на обвинуваченні.

5. Відповідно до Директиви 2016/1919 право на безкоштовну правничу допомогу гарантується:

- A. Усім учасникам кримінального провадження;
- B. Виключно обвинуваченим у вчиненні тяжких злочинів;
- C. Виключно вразливим категоріям підозрюваних і обвинувачених;
- D. Виключно підозрюваним і обвинуваченим особам, які не мають достатніх коштів для оплати послуг адвоката, якщо цього вимагають інтереси правосуддя.

НОТАТКИ:

Тема 16.

ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРАВА ЄС І УКРАЇНА

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС встановлюють повагу до прав людини як основу співробітництва?
2. Що таке “клаузула про основоположні права” у міжнародних угодах ЄС, і яке її юридичне значення для України?
3. Яке місце займають права людини в переговорах України з ЄС?
4. У яких формах здійснюється наближення законодавства України до acquis ЄС щодо прав людини? Наведіть приклади законодавчих актів.
5. Яку роль відіграє Хартія ЄС про основоположні права у процесі оцінки відповідності українського законодавства стандартам ЄС?
6. Чи зобов'язана Україна імплементувати acquis у сфері прав людини дослівно?
7. Яке значення має оцінка Європейської Комісії щодо дотримання Україною стандартів прав людини в щорічних звітах про розширення?
8. Наведіть приклади сфер, у яких Україна здійснила значне наближення до стандартів ЄС у сфері прав людини.

Крім того, у Звіті Європейської Комісії за 2023 рік, що підготовлений в межах Пакету розширення, відзначено як прогрес в імplementації європейських стандартів у сфері прав людини, так і необхідність завершення реформи медіа законодавства в повній відповідності до *acquis* ЄС.

-

[illegible]

ТЕМИ ЕСЕ

1. Повага до основоположних прав як передумова поглиблення відносин Україна – ЄС.
2. Клаузула про права людини в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС: зміст, юридичне значення та наслідки невиконання.
3. Чи відповідає Україна *acquis* ЄС у сфері основоположних прав? Аналіз поточного стану та прогресу.
4. Роль Хартії ЄС про основоположні права в процесі адаптації українського законодавства.
5. Основоположні права в умовах воєнного стану: чи можуть обмеження бути сумісними з європейськими стандартами?
6. Чи можливе застосування *acquis* ЄС у сфері основоположних прав в українських судах до моменту набуття членства в ЄС?
7. Європейська Комісія як індикатор прогресу у сфері прав людини в Україні: аналіз оцінок за 2022–2025 роки.
8. Верховенство права та права людини в Кластері “Fundamentals”: виклики для України в процесі переговорів про членство.
9. Національні інституції захисту прав людини в Україні: чи відповідають вони європейським стандартам?

ТЕСТИ

1. Який документ ЄС має обов'язкову юридичну силу у сфері основоположних прав?

- A. Європейська соціальна хартія
- B. Європейська конвенція з прав людини
- C. Хартія ЄС про основоположні права
- D. Загальна декларація прав людини

2. Яка інституція ЄС моніторить стан дотримання прав людини в межах розширення ЄС?

- A. Європейський суд з прав людини
- B. Європейський Парламент
- C. Європейська Комісія
- D. Суд справедливості ЄС

3. Яке з наведених прав НЕ входить до переліку основоположних у Хартії ЄС?

- A. Право на свободу пересування
- B. Право на збройний опір
- C. Право на людську гідність
- D. Право на повагу до приватного життя

4. Що таке *acquis* ЄС у сфері основоположних прав?

- A. Внутрішні політики ЄС щодо ринку праці
- B. Сумарний бюджет ЄС у сфері захисту прав людини
- C. Набір стандартів, норм та принципів ЄС щодо прав людини

D. Рішення національних судів країн ЄС

5. Яке з наведених тверджень правильне стосовно зобов'язань України за Угодою про асоціацію у сфері прав людини?

- A. Україна має лише моральний обов'язок дотримуватись прав людини
- B. Україна зобов'язана гармонізувати законодавство з *acquis* ЄС
- C. Україна не має жодних зобов'язань у сфері прав людини
- D. Зобов'язання України обмежуються внутрішнім правом

6. Який із цих принципів ЄС прямо закріплений у статті 2 Договору про ЄС і стосується прав людини?

- A. Принцип нейтральності
- B. Принцип верховенства права
- C. Принцип федералізму
- D. Принцип економічної рівності

8. У якому з наведених випадків *acquis* ЄС з прав людини застосовується в Україні?

- A. Лише після вступу до ЄС
- B. Лише щодо питань оборони
- C. В межах виконання Угоди про асоціацію
- D. В межах лише внутрішнього законодавства

